

Федосєєва Карина Геннадіївна,
ад'юнт кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОНТРАБАНДУ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ

Контрабанда підакцизних товарів, зокрема алкоголю, тютюнових виробів, паливно-мастильних матеріалів та інших товарів є серйозною проблемою з часів незалежності України та залишається значним викликом для економіки держави по теперішній час. В умовах повномасштабного російського вторгнення у 2022 році та воєнного стану, що триває, прикордонний контроль став ще більш важливим, і, на жаль, рівень контрабанди залишається високим, тому уряд України робить суттєвий прогрес у вдосконаленні правової бази.

Однією з найбільших проблем відповідальності за «товарну» контрабанду, була нечітка криміналізація контрабанди підакцизних товарів в Україні, оскільки Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15 листопада 2011 р. № 4025-VI було декриміналізовано контрабанду товарів, за винятком предметів культурної цінності, зброї, наркотиків та інших особливо небезпечних предметів [1]. Відтоді неорганізована та дрібна контрабанда підакцизних товарів каралась, як адміністративне правопорушення.

Так, відповідно до ст. 2 Кодексу України про адміністративні правопорушення питання щодо адміністративної відповідальності за порушення митних правил регулюються Митним кодексом України, де розділом XVIII «Порушення митних правил та відповідальність за них» встановлено, зокрема, що за переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем настає відповідальність у вигляді штрафу в розмірі 100% вартості товарів з їх конфіскацією (ст. 482). Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі

100% вартості товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів (ст.483). За такі ж повторні порушення митних правил передбачається накладення штрафу в розмірі 200 % вартості товарів. Адміністративна відповідальність за дане діяння, яке призводить до значних збитків бюджету не є стримуючим фактором для організованих груп.

З моменту підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році Україна взяла на себе зобов'язання привести митне законодавство у відповідність до стандартів Європейського Союзу та посилити контроль над товарними потоками, які оподатковуються податком на споживання. Міжнародна співпраця з країнами Європейського Союзу стала важливою частиною боротьби з контрабандою і Україна запровадила низку нових заходів, включаючи електронне декларування, використання систем GPS для відстеження відправлень та автоматизованих методів митного контролю [2]. Це дає змогу підвищити прозорість руху підакцизних товарів та покращити прикордонний контроль. Однак, незважаючи на технологічний прогрес і зростаючу інтеграцію з ЄС, контрабанда підакцизних товарів залишається серйозною проблемою

У 2021 році уряд України посилив прикордонні санкції та заходи контролю для запобігання контрабанді підакцизних товарів. Серед важливих нововведень – додатковий огляд транспортних засобів, контроль вантажів та посилення відповідальності за порушення митних правил. Ці заходи спрямовані на скорочення незаконного обігу тютюнових виробів, алкоголю та палива та збільшення надходжень акцизного податку до державного бюджету.

Дискусії щодо можливості повернення кримінальної відповідальності за контрабанду товарів почали відновлятися після реєстрації проекту Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо криміналізації контрабанди товарів та підакцизних товарів, а також недостовірного декларування товарів № 5420 від

23 квітня 2021 р. [3]. Це рішення підтримала низка народних депутатів та експертів, які вказували на необхідність посилення санкцій для запобігання масштабній контрабанді.

Відтак, з 1 липня 2024 року, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів» від 9 грудня 2023 р. № 3513-IX [4], набули чинності зміни, що доповнили КК рядом статей, серед яких ст. 201-4 «Контрабанда підакцизних товарів», яка виокремлює даний вид правопорушення як окремий злочин.

Таким чином, генеза українського законодавства про кримінальну відповідальність за контрабанду підакцизних товарів є прикладом поступової адаптації до нових викликів та міжнародних стандартів, хоча деякі заходи, такі як декриміналізація у 2011 році, не виправдали очікувань, повторне запровадження більш суворих покарань та постійні зусилля з удосконалення митного контролю підвищать ефективність заходів боротьби з контрабандою та забезпечать стабільні надходження до бюджету.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності: Закон України від 15.11.2011 № 4025-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4025-17#Text>.

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

3. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3513-20#Text>.

4. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3513-20#Text>.